

PRZEDMIOT KOMUNIKATU: Komisja chce stworzyć jednolite przepisy chroniące własność intelektualną, w tym cyfrowe modele biznesowe.

STRONY ZAANGAŻOWANE: Konsumenci, przedsiębiorstwa oraz twórcy własności intelektualnej.

ZA:

- Jednolita ochrona patentowa zdynamizuje rozprzestrzenianie się wiedzy i wzmocni konkurencję w dziedzinie innowacji
- Ulepszenie europejskich ram prawnych dotyczących praw autorskich poprawi warunki udostępniania online chronionych prawem dóbr i usług w całej UE.
- Walka z podróbkami i piractwem będzie łatwiejsza

PRZECIW: –

TREŚĆ

Tytuł

Komunikat UE z 24 maja 2011: Jednolity rynek własności intelektualnej – Pobudzanie kreatywności i innowacji w celu wzrostu gospodarczego, wyższej jakości miejsc pracy i doskonałych produktów i usług w Europie. Sygnatura **COM(2011) 287**.

Podsumowanie

Uwaga: numery stron podane w analizie dotyczą Komunikatu COM(2011) 287, chyba że podano inaczej.

Treść

› Tło i cele

- Do praw własności intelektualnej (IPR) zalicza się:
 - techniczne prawa własności podlegające rejestracji – np. patenty;
 - nietechniczne prawa własności podlegające rejestracji, takie jak znaki handlowe lub oznaczenia geograficzne;
 - nietechniczne prawa własności nie podlegające rejestracji, takie jak prawa autorskie wynikające z faktu stworzenia dzieła.
- Prawo własności intelektualnej przysługujące przedsiębiorstwu jest jedną z jego największych wartości. Ocenia się, że od 45 do 75 proc. wartości firm z listy Fortune 500 wynika z ich IPR (s. 4).
- Według Komisji, internetowe rynki UE są „rozdrobnione w wyniku istnienia szeregu barier” (s. 9). W efekcie transgraniczny zakup w internecie dzieł lub usług objętych prawami autorskimi staje się utrudniony lub nawet niemożliwy.
- Komisja zmierza do stworzenia ram prawnych dotyczących IPR, aby:
 - zmniejszyć skalę „rozdrobnienia” praw własności intelektualnej w UE (s. 6) oraz
 - zintegrować modele biznesowe w świecie technologii cyfrowych, takie jak internetowe sklepy z muzyką (e-music) czy usługi audiowizualne (np. streaming) (s. 4).
- Ustanawiając przepisy ramowe, Komisja chce wziąć pod uwagę zarówno potrzeby twórców własności intelektualnej, jak i interesy konsumentów i użytkowników. Wspierane będą:
 - innowacje i kreatywność – poprzez „odpowiednie zachęty” na rzecz budowy i inwestycji, oraz
 - szeroki dostęp do produktów i usług, chronionych na mocy praw własności intelektualnej.

› Jednolita ochrona patentowa oraz jednolity system rozstrzygania sporów patentowych

- Ochrona patentowa w UE wiąże się obecnie z koniecznością spełnienia uciążliwych wymogów w zakresie tłumaczeń i procedur, ponieważ patent europejski („pakiet” patentów krajowych) – by miał znaczenie prawne - musi być potwierdzany na poziomie krajowym.
- W kwietniu 2011 r., przedstawiając przepisy służące pogłębieniu współpracy, Komisja zaproponowała dwa rozporządzenia przewidujące wprowadzenie niedrogiej, ujednoliconej ochrony patentowej w 25 Państwach Członkowskich UE (z wyjątkiem Włoch i Hiszpanii).
- Ogólnounijna jednolita ochrona patentowa nie będzie kompletna bez europejskiego systemu rozstrzygania sporów patentowych. Obecnie przygotowany jest projekt porozumienia w sprawie europejskiego sądu patentowego, który miałby być odpowiedzialny za rozstrzyganie sporów dotyczących zarówno „patentów przyznawanych w pakiecie” (bundled patents) jak i „europejskich patentów o jednolitym skutku”.

› Modernizacja systemu znaków towarowych

- W ramach systemu znaków towarowych obowiązującego w UE zatwierdzanie znaków towarowych jest ujednolicone na poziomie krajowym (Dyrektywa w sprawie Znaków Towarowych 2008/95/EC), istnieje również Wspólnotowy Znak Towarowy [Rozporządzenie (EC) nr 207/2009].

Analiza z dnia 17 października 2011 r.

- W drugiej połowie 2011 r. Komisja chciałaby zaproponować poprawki do wymienionych wyżej przepisów, tak by system znaków towarowych stał się „bardziej efektywny, skuteczny i spójny jako całość” (s. 9).
- › **Modernizacja unijnych ram prawnych dotyczących praw autorskich**
 - W drugiej połowie 2011 r. Komisja zamierza przedstawić europejskie ramy prawne na rzecz „zbiorowego zarządzania prawami autorskimi”. Mają one uregulować - również w przypadku cyfrowych modeli biznesowych:
 - licencjonowanie praw autorskich umożliwiające przyznawanie licencji ponadnarodowych oraz licencji ogólnoeuropejskich;
 - podział przychodów z praw autorskich;
 - utworzenie europejskich „maklerów praw autorskich”, upoważnionych do licencjonowania światowych zasobów muzycznych na poziomie ponadnarodowym (s. 11).
 - W 2012 r. Komisja zamierza zbadać możliwość stworzenia „Europejskiego Kodeksu Praw Autorskich”, opartego na unijnych dyrektywach dotyczących tej dziedziny. Celem Komisji jest to, by w większym stopniu „zharmonizować i skonsolidować” uprawnienia gwarantowane przez przepisy dotyczące praw autorskich i pokrewnych na szczeblu UE (s. 11). W szczególności Komisja chciałaby sprawdzić:
 - czy warto wprowadzić możliwość uzyskiwania „jednolitego” europejskiego tytułu prawnego do praw autorskich, uzupełniającego tytuły prawne do praw autorskich w poszczególnych Państwach Członkowskich;
 - czy warto „aktualizować i zharmonizować” obowiązujące obecnie wyjątki i ograniczenia w odniesieniu do praw autorskich, opisane w Dyrektywie Harmonizacyjnej, dotyczącej pewnych aspektów praw autorskich i pokrewnych (2001/20/EC).
 - Użytkownicy sieci, wykorzystując materiały chronione prawem autorskim, tworzą coraz więcej treści internetowych i umieszczają je w sieci (są to tzw. treści tworzone przez użytkowników – user-generated content, USG). Komisja chciałaby stworzyć „prosty i wydajny system zezwoleń”, umożliwiający z jednej strony na umieszczanie USG, a z drugiej – chroniący prawa autorskie (s. 12). W tym celu Komisja zamierza przeprowadzić publiczne konsultacje w drugiej połowie 2012 r.
 - Do 18 listopada trwały publiczne konsultacje w sprawie internetowej dystrybucji dzieł audiowizualnych. Konsultacje oparte były na Zielonej Księdze [COM(2011) 427].
 - W maju 2011 r. Komisja zaproponowała Dyrektywę umożliwiającą łatwiejszy dostęp online do tzw. dzieł osieroconych zarejestrowanych w bibliotekach cyfrowych lub archiwach [COM(2011) 289]. Dzieło nazywamy osieroconym wówczas, gdy jego twórca jest nieznany lub niemożliwy do odnalezienia.
 - Celem Komisji jest doprowadzenie do zawarcia „porozumienia zainteresowanych stron”, dotyczącego opłat za kopiowanie na użytek prywatny dzieł objętych prawami autorskimi. W tym celu Komisja chciałaby w drugiej połowie 2011 r. wyznaczyć „mediatora wysokiego szczebla” by ustalił, jak zharmonizować pobieranie opłat na poziomie UE. Komisja zamierza opublikować przepisy w tej sprawie w 2012 r.
- › **Rozszerzenie ochrony oznaczeń geograficznych**

Komisja planuje wprowadzenie ogólnounijnego systemu ochrony oznaczeń geograficznych na żywności i produktach pochodzenia rolniczego. Obecnie obowiązują przepisy dotyczące jedynie wina i napojów alkoholowych [Rozporządzenie (EEC) nr 2081/92]. W drugiej połowie 2012 r. Komisja chciałaby przedstawić analizy wykonalności dla projektu rozszerzenia podobnej ochrony w przypadku produktów nierolniczych.
- › **Ujednolicenie poziomu ochrony tajemnic handlowych i ochrony przed nielegalnymi kopiami**
 - Tajemnice handlowe należą do niematerialnych aktywów przedsiębiorstw – zalicza się do nich m. in. tajemnice techniczne i handlowe (np. listy klientów). Zdaniem Komisji, przepisy obowiązujące w Państwach Członkowskich zapewniają zróżnicowany poziom ochrony.
 - Nielegalne kopie produktów tworzy się po to, by przypominały znane produkty markowe – nie uznaje się ich jednak za podróbki ze względu na pewne cechy odróżniające.
 - W 2012 r. Komisja zamierza przeprowadzić badania i konsultacje dotyczące gospodarczych skutków istnienia „rozdrobnienia” poziomu ochrony w wymienionych dziedzinach oraz korzyści ekonomicznych, które mogłyby wynikać z wprowadzenia ujednoliconych ram prawnych.
- › **Walka z podróbkami i piractwem**
 - Podrabianie i piractwo powodują straty sięgające 8 miliardów euro rocznie (s. 17). Komisja notuje 60-proc. wzrost tych strat w latach 2005-2010.
 - By ułatwić walkę z podrabianiem i piractwem Komisja zamierza między innymi:
 - połączyć europejskie obserwatorium zajmujące się zjawiskiem podrabiania i piractwa, założone w 2009 r., z Urzędem Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (Office for Harmonisation in the Internal Market, OHIM) [COM(2011) 288]. OHIM wspierać ma współpracę pomiędzy organami zaangażowanymi w egzekwowanie przestrzegania praw własności intelektualnej (IPR);
 - przeprowadzić wiosną 2012 r. przegląd Dyrektywy w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (2004/48/EC), by zwalczać „u źródła” naruszanie IPR przez podmioty pośredniczące (np. dostawców dostępu do internetu) (s. 19);
 - zastąpić unijne Rozporządzenie ws. Cel [nr 1383/2003] nowymi regulacjami [Wniosek COM(2011) 285], które pozwolą na lepsze egzekwowanie ochrony IPR przez organy celne;
 - kontynuować proces ratyfikacji Porozumienia ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement) oraz dostosować przepisy dotyczące ochrony IPR w porozumieniach o wolnym handlu z państwami trzecimi do standardów ochrony obowiązujących w UE..

Uwagi Komisji dotyczące zasady pomocniczości

Komisja nie odniosła się do kwestii pomocniczości.

Analiza z dnia 17 października 2011 r.

Tło polityczne

W Europejskim Raportcie na temat Konkurencyjności 2010, Komisja podkreśliła, że 3,3 proc. unijnego produktu krajowego brutto oraz 3 proc. zatrudnienia związane są z kreatywnymi branżami przemysłu. Zdaniem Komisji, kreatywne branże (np. projektowanie, kinematografia, produkcja radiowa, telewizyjna, muzyczna i związana z nowymi mediami) należą do najbardziej dynamicznych w UE. 95 proc. firm w tych branżach to małe przedsiębiorstwa (s. 12 Raportu).

Parlament Europejski w swej rezolucji wezwał Komisję Europejską do „zapropionowania spójnej strategii dotyczącej IPR, która usunie bariery dla tworzenia jednolitego rynku w przestrzeni internetowej” (nr 4, 2009/2178 (INI)).

Podmioty mające wpływ na proces polityczny

Prowadząca Dyrekcja Generalna: Dyrekcja Generalna ds. rynku wewnętrznego i usług

OCENA

Ocena wpływu na gospodarkę

Ochrona praw własności intelektualnej służy pobudzeniu innowacyjności i kreatywności w gospodarce oraz zapobiega spowolnieniu rozwoju biznesu spowodowanemu zagrożeniem ze strony podróbek. Ze względu na to, że na poziomie krajowym przepisy w tej dziedzinie różnią się, jednolity rynek dóbr i usług w pewnych dziedzinach może funkcjonować jedynie w ograniczonym zakresie. Tak jest m. in. w przypadku krajowych systemów patentowych oraz handlu treściami internetowymi.

Prawdziwy jednolity rynek praw własności intelektualnej (IPR) umożliwi efektywne egzekwowanie tych praw, a przez to chronić będzie inwestycje w innowacje. Zachęty do innowacji dla przedsiębiorstw i twórców własności intelektualnej będą skuteczniejsze, jeśli ochrona IPR będzie zagwarantowana na obszarze całej UE. Tylko wówczas możliwe będą do osiągnięcia proinnowacyjne efekty istnienia jednolitego rynku.

Wpływ na efektywność i indywidualne prawo wyboru

Jednolita ochrona patentowa w UE, obejmująca Europejski System Rozstrzygania Sporów Patentowych, znacząco zwiększy pewność prawną, a przez to zdynamizuje proces rozprzestrzenienia się wiedzy i wzmocni konkurencję w zakresie innowacji.

Wysokie koszty unijnej ochrony patentowej, wynikające głównie z konieczności wykonywania tłumaczeń i spełniania wymogów administracyjnych, mogą być zmniejszone o 20 proc. Zmniejszony może być również stopień skomplikowania obowiązującego systemu patentowego – dzięki temu firmy będą łatwiej uzyskiwały ochronę patentową. Dotyczy to szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw (SME). Europejski System Rozstrzygania Sporów Patentowych ułatwi egzekwowanie prawa, zmniejszy jego koszty i zwiększy pewność prawną.

Modernizacja europejskich ram prawnych dotyczących praw autorskich, która ma umożliwić „zbiorowe zarządzanie” takimi prawami oraz udzielanie ponadnarodowych i ogólnoeuropejskich licencji, poprawi w szczególności warunki udostępniania online dzieł chronionych prawami autorskimi w ramach UE. Obecnie licencjonowanie wciąż odbywa się według zasad przyjętych na poziomie krajowym. Udzielanie licencji ponadnarodowych, czym mógłby się zajmować makler praw autorskich, ułatwi ponadgraniczną ochronę praw autorskich w UE, a przez to umożliwi łatwiejszy dostęp do chronionych treści udostępnianych online. Wprowadzenie jednolitego europejskiego tytułu prawnego do praw autorskich może znacząco uprościć udzielanie licencji na korzystanie z praw autorskich, ponieważ rejestracja dzieła odbywałaby się tylko raz, co wiązałoby się z niskimi kosztami. W szczególności małe i średnie przedsiębiorstwa mogłyby na poziomie unijnym w odpowiednim stopniu chronić, egzekwować i wprowadzać na rynek swoje twórcze i innowacyjne dzieła.

Europejskie ramy prawne w dziedzinie praw autorskich mogą – szczególnie w przypadku usług świadczonych online – zapewnić ponadgraniczną dostępność w Europie dzieł chronionych prawami autorskimi. Poszerzy to ofertę takich produktów i usług, a zarówno konsumenci, jak i podmioty wykorzystujące dzieła w celach zarobkowych mogłyby cieszyć się większym wyborem. W przypadku rozwoju transgranicznego handlu internetowego trzeba jednak podkreślić, że – poza barierami językowymi – istnieją również problemy wynikające w szczególności z obowiązywania różniących się krajowych przepisów dotyczących praw konsumentów.

W sytuacji, gdy konkurencja na rynku przybrała wymiar globalny, problem podróbek i piractwa stał się jeszcze bardziej istotny. Budowanie światowych sieci w internecie oraz olbrzymia skala przepływu dóbr, związana z globalizacją, stanowi wyzwanie dla skuteczności istniejącego systemu ochrony własności intelektualnej.

Przeniesienie zadań wykonywanych przez europejskie obserwatorium zajmujące się zjawiskiem podrabiania i piractwa do OHIM oznacza spełnienie wymogów efektywnej współpracy w ramach UE w walce ze zjawiskiem podróbek i piractwa. Jednak w związku z tym, że podrabiane lub kopiowane produkty trafiają do Unii Europejskiej głównie z krajów trzecich, oba procedury należy uznać za problem globalny. Dlatego też efektywne egzekwowanie prawa na obszarze UE jest niewystarczające. Walka z podróbkami i piractwem na granicach UE oraz we współpracy z państwami poza UE będzie łatwiejsza, gdy do procesu egzekwowania IPR włączy się organy celne, a zapisy dotyczące ochrony IPR zawarte w porozumieniach o wolnym handlu z państwami trzecimi dostosuje się do standardów UE.

Wpływ na wzrost gospodarczy i zatrudnienie

Ujednolicony wspólny rynek praw własności intelektualnej ułatwi rozprzestrzenienie się wiedzy i wzmocni konkurencję w zakresie innowacji. Będzie to miało pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

Analiza z dnia 17 października 2011 r.

Wpływ na Europę jako miejsce lokalizacji inwestycji

Ogólnounijniana ochrona praw własności intelektualnej stanowi bodziec do innowacji. Dzięki temu wzrosła atrakcyjność Europy jako miejsca lokalizacji przedsięwzięć opartych na badaniach, innowacjach i kreatywności.

Ocena prawna

Kompetencje prawne

Dostosowanie prawa w taki sposób, by umożliwiło pokonywanie przeszkód dla funkcjonowania jednolitego rynku może być oparte na art. 114 TFEU (kompetencje dotyczące rynku wewnętrznego). UE ma prawo wprowadzić europejski tytuł prawny do praw autorskich na podstawie art. 118 (1) TFEU (jednolita ochrona praw własności intelektualnej).

Pomocniczość

Nie budzi wątpliwości, ponieważ regulacjami objęte są kwestie o znaczeniu ponadgranicznym.

Zgodność z prawem UE

Cel Komisji, polegający na tym, by położyć kres praktyce udzielania licencji ograniczonych terytorialnie, jest zgodny z zasadą swobody konkurencji (art. 101 TFEU) oraz zasadą swobodnego przepływu towarów (art. 56 TFEU). Zostało to niedawno potwierdzone przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości w sprawie „Murphy et al.” (C-403/08 oraz C-429/08), która dotyczyła tego, czy ograniczone terytorialnie licencje (piłkarskie) naruszają prawo UE. Sąd uznał, że takie licencje stanowią naruszenie zasady swobody świadczenia usług ponieważ „gwarantują absolutną wyłączność na danym obszarze, która wystarczy, by doprowadzić do sztucznych różnic w cenach pomiędzy poszczególnymi krajowymi rynkami”. Z tego samego powodu licencje te naruszają również swobodę konkurencji.

WNIOSKI

Jednolity rynek praw własności intelektualnej chroni inwestycje w innowacje oraz tworzy zachęty do innowacyjności. Ujednolicona ochrona patentowa w UE znacząco zwiększy pewność prawną, a przez to zdyktuje rozprzestrzenianie się wiedzy oraz zwiększy konkurencję w zakresie innowacji. Zmodernizowane europejskie ramy prawne dotyczące praw autorskich zwiększą możliwości w zakresie udostępniania online dóbr i usług chronionych prawami autorskimi w UE. Upoważnienie organów celnych do egzekwowania praw własności intelektualnej oraz włączenie tych praw do porozumień o wolnym handlu z krajami trzecimi ułatwi walkę ze zjawiskiem podróbek i piractwa.

Centrum für Europäische Politik (Centrum Polityki Europejskiej, CEP) jest niemiecką organizacją pozarządową, która na bieżąco monitoruje i analizuje procesy legislacyjne prowadzone na poziomie Unii Europejskiej oraz dzieli się tą wiedzą z politykami, naukowcami, mediami i ogółem społeczeństwa.

Więcej informacji: www.cep.eu

Fundacja FOR jest organizacją pozarządową, która prowadzi działania sprzyjające rozwojowi instytucji demokratycznych oraz wzmocnieniu społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.

Więcej informacji: www.for.org.pl